JULKISASIAMIEHEN RATKAISUEHDOTUS
SIEGBERT ALBER
18 päivänä toukokuuta 1999 *

A Johdanto

1. Tässä tribunal du travail de Monsin (Belgia) vireille panemassa ennakkoratkaisupyyntömenettelyssä on kyse sosiaaliturvajärjestelmien soveltamisesta yhteisön alueella liikkuviin palkattuihin työntekijöihin, itsenäisiin ammatinharjoittajiin ja heidän perheenjäseniinsä 14 päivänä kesäkuuta 1971 annetun neuvoston asetuksen (ETY) N:o 1408/71 46 artiklan 1 kohdan a alakohdan i kohdan tulkinnasta laskettaessa palkatun työntekijän vanhuuseläkettä Belgian järjestelmän perusteella. [1]

2. Pääasian kantaja (jäljempänä kantaja) saa vuosien 1938 ja 1945 väliseen aikaan perustuvilta työskentelykausilta Saksan eläkettä. Saksan toimivaltaisen laitoksen myönnettyä oikeuden Saksan eläkkeeseen Belgian laitos laski Belgian eläkkeen uudelleen.

3. Asian kannalta merkityksellisessä Belgian lainsäädännössä [2] säädetään "sotavuosia" koskevasta olettamasta, jonka mukaan "palkattuna työntekijänä 1.1.1938 ja 31.12.1944 välisenä aikana työskennelleen työntekijän katsotaan jatkaneen palkattuna työntekijänä työskentelemistä samoissa olosuhteissa koko sen ajanjakson ajan, joka on kulunut ansiotyön päättymisajankohdan ja 31.12.1945 välillä". [3] Tämä olettama on kumottavissa vain niiden työskentelykausien osalta, joilta asianomainen voi saada eläkettä muun kuin itsenäisiä ammatinharjoittajia koskevan Belgian järjestelmän tai ulkomaisen järjestelmän perusteella. [4]

* Alkuperäinen kieli: saksa.

1 — Neuvoston 14.6.1971 antaman asetuksen konsolidoitu versio (EYVL 1992, C 325, s. 1).

2 — Ks. 21.12.1967 annetun kuninkaan asetuksen 32 artiklan 1 kohta, Moniteur belge, 16.1.1968.

3 — Ennakkoratkaisupyyntö, s. 3.

4 — Riidanalaisen säännöksen tämän asian kannalta merkityksselliset kohdat kuuluvat seuraavasti:

"Le travailleur salarié qui a exercé en cette qualité une activité au cours de la période comprise entre le 1er janvier 1938 et le 31 décembre 1944 est censé avoir continué cette activité de travailleur salarié dans les mêmes conditions de durée pendant toute la période se situant entre la date à laquelle son occupation a pris fin et le 31 décembre 1945.

— —

Cette présomption n'est renversée que pour les périodes d'activité pour lesquelles l'intéressé peut bénéficier d'une pension au titre d'un autre régime belge, à l'exclusion de celui des travailleurs indépendants, ou d'un régime étranger.

— — ".

Vaikka tämä säännös on kumottu 4.12.1990 annetulla kuninkaan asetuksella, sen 50 §:ssä säädetään, että sitä sovelletaan edelleen eläkkeisiin, joita on ensimmäisen kerran alettu maksaa ennen 1.1.1991 (Moniteur belge, 20.12.1990).

4. Tämän oikeudenkäynnin taustalla on seuraava riita: hakija haluaa, että vuodet 1943 ja 1944 katsotaan sellaiseksi ajanjaksoksi, joka on otettava huomioon, kun lasketaan Belgian eläkeoikeuksia työnteon perusteella. Pääasian vastapuoli, Office national des pensions (jäljempänä ONP) katsoo, että olettama, jonka mukaan riidanalaisen ajanjakson aikana on työskennelty säännönmukaisesti, on kumoutunut siitä syystä, että hakija saa tältä ajanjaksolta eläkettä ulkomaiselta laitokselta.

5. Hakijalle, joka on syntynyt 18.6.1922, myönnettiin 30.9.1986 tehdyllä päätöksellä 1.7.1986 lähtien palkattujen työntekijöiden järjestelmän mukainen Belgian vanhuuseläke, joka perustui vuosien 1941—1946 osalta 6/45:n pituiseen työuraan. Tältä osin 21.12.1967 annetun kuninkaan asetuksen 32 §:n 1 momentissa säädettyä laillista olettamaa sovellettiin vuosiin 1943—1945.

6. Otettiin kuitenkin huomioon, että hakija oli viety vankileirille pakkotyöhön 29.3.1943 ja 30.4.1945 väliseksi ajaksi, jonka kuluessa hänen oli pitänyt työskennellä tulevan Saksan demokraattisen tasavallan, jota enää ei ole, alueella sijaitsevassa Luchenwaldissa. Koska entinen DDR ei myöntänyt eläkettä tällaisissa tapauksissa, eläkettä ei haettu.

7. Saksojen vuonna 1990 tapahtuneen yhdistymisen jälkeen hakija jätti 4.5.1994 Saksan eläkettä koskevan hakemuksen. Saksan toimivaltainen laitos Landesversicherungsanstalt Rheinprovinz (Saksan sosiaaliturvalaitos) myönsi hänelle 6.7.1995 tekemällään päätöksellä oikeuden Saksan liittotasavallan kustannuksella maksettavaan etuuteen, jonka määrä oli 465,12 Saksan markkaa (DEM), 29.3.1943 ja 30.4.1945 väliseltä ajalta.

8. Siitä, että Saksan toimivaltainen laitos myönsi oikeuden etuuteen, seurasi, että Belgian laitos puolestaan laski eläkkeen uudelleen. Viimeksi mainittu myönsi 31.7.1995 tekemällään päätöksellä eläkkeen 1.1.1992 lähtien vuodet 1941, 1942, 1945 ja 1946 kattavan työuran perusteella. [5]

9. Kun eläke laskettiin asetuksen N:o 1408/71 46 artiklaan perustuvan yhteisön oikeuden mukaisen laskentatavan mukaan, ilmeni, että myönnettyjen kahden eläkkeen yhteismäärä (4/45 + 2/45) oli pienempi kuin se määrä, jonka Belgian eläke takasi samoilta vuosilta (6/45), joten

5 — Vuosi 1946 otettiin huomioon, koska hakija oli tuolloin suorittanut asevelvollisuutensa.

hakijalle myönnettiin eläkkeen lisä Belgian eläkkeen teoreettiseen määrään saakka.

10. Kantaja esitti 30.1.1996 asetuksen N:o 1408/71, sellaisena kuin se on asetuksessa N:o 1248/92,[6] nojalla myönnettyä vanhuuseläkettä koskevan oikaisuvaatimuksen.

11. Tämän vaatimuksen perusteella annettiin kantajalle 16.4.1996 tiedoksi annettu riidanalainen päätös, jossa vastaaja katsoi, ettei sotavuosia koskevaa olettamaa voitu soveltaa vuosiin 1943 ja 1944. Kantaja nosti tästä päätöksestä kanteen tuomioistuimessa.

12. Kansallinen tuomioistuin on vakuuttunut siitä, että tämä analyysi on oikea. Se yhtyy tässä suhteessa pääasian käsittelyyn osallistuvan lausunnonantajan (yleisen edun valvoja) näkemykseen, jonka mukaan sotavuosia koskevaa laillista olettamaa voidaan soveltaa vain, jos henkilö ei saman ajanjakson aikana ole tosiasiallisesti työskennellyt siten, että hänellä jo on tai myös tämän perusteella on oikeus saada eläkettä tältä ajanjaksolta. Kyse on säännöstä, jolla annetaan oikeus ja asetetaan eläkkeen myöntämisedellytys, mutta sillä ei säännellä etuuksien päällekkäisyyttä. Jollei tästä myöntämisedellytyksestä olisi säädetty, tästä olisi seurauksena, että vain yhteen kertaan maksettujen eläkemaksujen tai samojen vuosien perusteella voitaisiin myöntää kaksi eläkettä. Kyse ei ole etuuksien päällekkäisyydestä, vaan vakuutuskausien laskennallisesta päällekkäisyydestä.

13. Kansallinen tuomioistuin toteaa tämän jälkeen, että Saksan liittotasavallan kantajalle myöntämät edut eivät ole vahingonkorvausta siitä, että kantaja vietiin vankileirille pakkotyöhön, vaan että ne ovat Saksassa suoritettuun työhön perustuvaa vanhuuseläkettä.

14. Kantajalle Belgian järjestelmän mukaan kuuluvan eläkkeen laskemisen osalta, sellaisena kuin siitä säädetään yhteisön oikeudessa, ennakkoratkaisupyynnön esittänyt tuomioistuin on valmis heti osittain hyväksymään kanteen. Ennen lopullisen päätöksen tekemistä se haluaa kuitenkin, että yhteisöjen tuomioistuin vastaa kysymykseen siitä, onko säännös, jonka mukaan sotavuosia koskeva oletama kumoutuu, jos eläkettä tosiasiallisesti maksetaan toisessa maassa täyttyneen vakuutuskauden perusteella, asetuksessa N:o 1408/71, sellaisena kuin se on asetuksen N:o 1248/92 antamisen jälkeen, tarkoitettu päällekkäisyyden estävä sääntö,

6 — Asetuksen N:o 1408/71 ja asetuksen N:o 1408/71 soveltamista koskevista yksityiskohtaisista säännöistä annetun asetuksen (ETY) N:o 574/72 muuttamisesta 30 päivänä huhtikuuta 1992 annettu neuvoston asetus (EYVL L 136, s. 7). Tämä asetus on jo otettu mukaan EYVL C 325:ssä 10.12.1992 julkaistuun asetusta N:o 1408/71 koskevaan konsolidoituun versioon.

jota toimivaltainen laitos [7] ei voi soveltaa laskiessaan eläkettä pelkästään niiden säännösten perusteella, jotka laitoksen on otettava huomioon. [8]

15. Kansallisen tuomioistuimen ennakkoratkaisukysymykset kuuluvat seuraavasti:

"Pakotetaanko Belgia asetuksen N:o 1248/92 uusilla säännöksillä myöntämään eläkkeensaajalle vanhuuseläke, joka on laskettu sellaisen työuran perusteella, joka kattaa (osittain) vuodet, joille sijoittuvat oletetut tai laskennalliset työskentelykaudet voidaan ottaa huomioon, paitsi jos asianomainen voi näiden työskentelykausien ajalta saada eläkettä ulkomaisen eläkejärjestelmän perusteella (tämä on sotavuosien osalta sovellettavaa legaalista presumtiota koskeva periaate, sellaisena kuin siitä säädettiin 21.12.1967 tehdyn kuninkaan päätöksen 32 §:n 1 momentissa, ennen kuin se kumottiin 4.12.1990 tehdyllä kuninkaan päätöksellä, mutta jota sovelletaan edelleen vanhuuseläkkeisiin, joiden ensimmäinen maksupäivä oli ennen 1.1.1991), kun asianomaiselle on myönnetty Saksan kustannuksella vanhuuseläke niiden todellisten työskentelykausien perusteella, jotka vastaavat Belgian lainsäädännössä säädettyjä oletettuja tai laskennallisia työskentelykausia?

Toisin sanoen, onko asetuksen N:o 1248/92 uusia säännöksiä tulkittava siten, että niillä sallitaan etuuksien päällekkäisyys pienentämättä, keskeyttämättä tai peruuttamatta Belgian kansalaiselle Belgian kustannuksella myönnettyä vanhuuseläkettä, joka on laskettu oletettujen tai laskennallisten työskentelykausien perusteella sotavuosien osalta sovellettavan legaalista presumtiota koskevan periaatteen nojalla sellaisena, kuin siitä säädettiin 21.12.1967 tehdyn kuninkaan päätöksen 32 §:n 1 momentissa (sillä tässä säännöksessä säädetyllä varauksella, että asianomainen ei kuitenkaan voi ulkomaisen eläkejärjestelmän perusteella saada eläkettä näiltä työskentelykausilta), vaikka tälle henkilölle on Saksan kustannuksella myönnetty vanhuuseläke, joka on laskettu saman ajanjakson kattavien todellisten työskentelykausien perusteella, vai onko 21.12.1967 tehdyn kuninkaan päätöksen 32 §:n 1 momentissa säädetty varaus (sotavuosien osalta sovellettavaa legaalista presumtiota ei sovelleta, jos asianomainen voi näiden työskentelykausien osalta saada eläkettä ulkomaisen eläkejärjestelmän perusteella) sellainen etuuksien pienentämistä, keskeyttämistä tai peruuttamista koskeva ehto, jota asetuksen N:o 1248/92 uusien säännöksien perusteella ei voida soveltaa?"

16. Vastaaja ja komissio ovat osallistuneet oikeudenkäyntiin. Palaan niiden esittämiin väitteisiin ja niiden perusteluihin asian oikeudellisen tarkastelun yhteydessä.

7 — Asetuksen N:o 1408/71 46 artiklan 1 kohdan a alakohdan i kohta.

8 — Asetuksen N:o 1408/71 46 b artiklan 2 kohta.

B Asian tarkastelu

17. Vastaaja viittaa oikeuskäytäntöön [9] ja väittää yhteisöjen tuomioistuimen omaksuneen eläkkeiden laskemista koskevissa asioissa edullisimman kohtelun periaatteen. Perustaksi on vastaajan mukaan otettava edullisin vaihtoehto silloin kun valitaan, lasketaanko eläke yksinomaan jäsenvaltion lainsäädännön mukaan päällekkäisyyden estäviä säännöksiä soveltaen, vai lasketaanko se yhteisön oikeudessa säädetyn laskentatavan mukaan, eli siten, että jäsenvaltion järjestelmän mukaisia päällekkäisyyden estäviä säännöksiä ei sovelleta.

18. Vastaaja viittaa asiassa Romano [10] ja asiassa Di Crescenzo ja Casagrande [11] annettuihin tuomioihin, jotka liittyivät alaikäisten laskennallisten vakuutuskausien tunnustamista koskeviin Belgian säännöksiin, joita yhteisöjen tuomioistuin piti päällekkäisyyden estävinä säännöksinä, ja toteaa, että nyt esillä olevassa asiassa on kyse täysin erilaisista säännöksistä. Sotavuosia koskeva olettama voidaan kumota. Belgian lainsäätäjä on asettanut tämän näyttösäännön eläkeoikeuden edellytykseksi. Tiettyjen ajanjaksojen osalta pätevä laillinen olettama, joka voidaan kumota esittämällä näyttöä sellaisista työskentelyjaksoista, joiden perusteella työntekijällä on oikeus saada eläkettä, ei ole päällekkäisyyden estävä sääntö. Tämän säännön ratio legis on vastaajan mukaan se, että saman ajanjakson perusteella ei myönnettäisi useita eläkkeitä.

19. Koska riidanalainen sääntö on eläkeoikeuden edellytyksenä, kyse ei voi olla pienentämistä koskevasta säännöksestä, sillä pienentää voidaan ainoastaan sellaista etuutta, joka jo on myönnetty.

20. Vastaaja ehdottaa, että ennakkoratkaisukysymykseen vastattaisiin seuraavasti:

Asetuksen N:o 1408/71 12 ja 46 artiklassa mainittua etuuksien pienentämistä, keskeyttämistä tai peruuttamista koskevan säännöksen käsitettä on tulkittava siten, ettei sillä tarkoiteta jäsenvaltion säännöstä, jossa eläkeoikeuden edellytykseksi asetetaan sotavuosia koskevan laillisen olettaman kaltainen näyttösääntö, joka voidaan kumota sellaisten vakuutuskausien perusteella, joiden nojalla on syntynyt toiseen kansalliseen eläkejärjestelmään tai ulkomaiseen eläkejärjestelmään perustuva eläkeoikeus.

21. *Komissio* toteaa ensin, että riidanalaiset eläke-etuudet ovat täysin selvästi asetuksessa N:o 1408/71 tarkoitettuja samanlaisia etuuksia. Tämän jälkeen se vertailee keskenään asian kannalta merkit-

9 — Vastaajan kirjallisten huomautusten 4 kohta; asia 24/75, Petroni, tuomio 21.10.1975 (Kok. 1975, s. 1149; Kok. Ep. II, s. 487); asia 236/78, Mura, tuomio 16.5.1979 (Kok. 1979, s. 1819); asia 58/84, Romano, tuomio 4.6.1985 (Kok. 1985, s. 1679); asia 117/84, Ruzzu, tuomio 4.6.1985 (Kok. 1985, s. 1697); asia 296/84, Sinatra, tuomio 13.3.1986 (Kok. 1986, s. 1047); asia 37/86, Coenen, tuomio 24.9.1987 (Kok. 1987, s. 3589); asia 323/86, Collini, tuomio 17.12.1987 (Kok. 1987, s. 5489); asia 128/88, Di Felice, tuomio 18.4.1989 (Kok. 1989, s. 923); asia C-199/88, Cabras, tuomio 21.3.1990 (Kok. 1990, s. I-1023), ja yhdistetyt asiat C-90/91 ja C-91/91, di Crescenzo ja Casagrande, tuomio 11.6.1992 (Kok. 1992, s. I-3851).

10 — Mainittu edellä 9 kohdassa.

11 — Mainittu edellä 9 kohdassa.

täviä säännöksiä sellaisina kuin ne olivat ennen 1.7.1992 ja sen jälkeen sekä päättelee tästä, että etuuksien pienentämistä, keskeyttämistä tai peruuttamista koskevia säännöksiä ei voida soveltaa asetuksen minkään version perusteella laskettaessa eläkettä Belgian järjestelmän nojalla. Kaikki riippuu siis yksinomaan siitä, onko 21.12.1967 annetun kuninkaan asetuksen [12] 32 §:n 1 momentti asetuksen N:o 1408/71 46 b artiklassa tarkoitettu päällekkäisyyden estävä sääntö.

22. Ratkaistakseen tämän kysymyksen komissio tutkii yksityiskohtaisemmin asioita Romano [13] ja Conti [14]. Näissä asioissa laskennallisia vakuutusvuosia [15] ja lisää [16] oli vähennetty siten, että ne vastasivat toisen järjestelmän perusteella sovellettavia tosiasiallisia työskentelyvuosia tai tällaisissa olosuhteissa saatua eläkeoikeutta. Yhteisöjen tuomioistuin piti tällaisia eläkkeiden laskemiseen liittyviä säännöksiä asetuksessa N:o 1408/71 tarkoitettuina päällekkäisyyden estävinä sääntöinä. Komission mukaan tätä näkemystä ei voida välittömästi soveltaa nyt esillä olevassa asiassa. Nyt esillä olevassa asiassa kyseessä olevalla riidanalaisella säännöllä ei myönnetä laskennallisia vuosia siinä mielessä, että ajanjaksot, jotka eivät liity *mihinkään määrättyyn kauteen*, otettaisiin huomioon. Sitä vastoin kyse on olettamasta, jonka mukaan asianomainen on työskennellyt Belgiassa tietyn ajanjakson ajan. Tämä olettama voidaan kumota. Näin ollen on kyse näyttösäännöstä.

23. Komissio ehdottaa, että ennakkoratkaisukysymykseen vastattaisiin seuraavasti:

Sellaiset säännökset, joista säädetään 21.12.1967 annetun kuninkaan asetuksen 32 §:n 1 momentissa, eivät ole asetuksessa N:o 1408/71 tarkoitettuja etuuksien pienentämistä, keskeyttämistä tai peruuttamista koskevia säännöksiä.

Asian arviointi

24. Asetuksen N:o 1408/71 46 artiklan 1 kohdan a alakohdan i alakohdan mukaan toimivaltainen laitos laskee ensin sen etuuden määrän, joka on maksettava sen soveltamien säännösten mukaan. Tältä osin saman asetuksen 46 b artiklan 2 kohdan mukaan jäsenvaltion lainsäädännön säännöksiä, jotka koskevat etuuksien pienentämistä, keskeyttämistä tai peruutta-

12 — Mainittu edellä alaviitteessä 4.
13 — Mainittu edellä alaviitteessä 9.
14 — Asia C-143/97, tuomio 22.10.1998 (Kok. 1998, s. I-6365).
15 — Edellä mainitussa asiassa Romano, alaviite 9.
16 — Edellä mainitussa asiassa Conti, alaviite 14.

mista, sovelletaan ainoastaan, jos tietyt tämän säännöksen a ja b alakohdassa [17] selkeästi määritetyt erittäin täsmälliset edellytykset täyttyvät, mistä ei ole kyse nyt esillä olevassa asiassa.

25. Näin ollen on syytä ottaa lähtökohdaksi se, että tässä säännöksessä tarkoitettuja pienentämistä, keskeyttämistä tai peruuttamista koskevia sääntöjä ei voitu soveltaa laskettaessa Belgian eläkettä. Tästä syystä kaikki riippuu siitä, onko pienentämistä koskevana säännöksenä pidettävä sellaista jäsenvaltion säännöstä, jonka mukaan "sotavuosia koskeva" olettama voidaan kumota näyttämällä toteen sellaiset vakuutuskaudet, joiden perusteella on lisäksi olemassa toiseen kansalliseen järjestelmään tai ulkomaiseen järjestelmään perustuva eläkeoikeus.

26. Yhteisöjen tuomioistuin määritteli asiassa Conti [18] antamassaan tuomiossa pienentämistä koskevan säännöksen seuraavasti:

"Kansallinen oikeussääntö on luokiteltava pienentämistä koskevaksi säännökseksi, jos siinä säädetty laskentatapa vaikuttaa siten, että eläkkeen määrä, jota se, jonka etua asia koskee, voi vaatia, pienenee sillä perusteella, että hän saa jotakin etuutta toisesta jäsenvaltiosta." [19]

27. Nyt esillä olevassa asiassa on ensin ratkaistava, onko kyseisellä henkilöllä "oikeus" eläkkeeseen. Ensin on siis tutkittava oikeuden syntyedellytykset, jotta tämän jälkeen voitaisiin ottaa seuraava askel ja laskea mahdollinen pienentäminen, jota tämä määritelmä koskee.

28. Pääasiassa esillä olevassa oikeudenkäynnissä on kyse tosiasiallisesta tilanteesta, jossa kantajalle on ensin myönnetty Belgian eläke — jopa useilta vuosilta — , jota on pienennetty sellaisen Saksan eläkkeen perusteella, joka hänelle oli aikaisemmin myönnetty. Kun tilannetta analysoidaan lopputuloksen kannalta katsoen, vaikuttaa ensi näkemältä siltä, että kyseiset tosiseikat kuuluvat "pienentämistä koskevan säännöksen" käsitteen alaan. Ei pidä kuitenkaan unohtaa, että tapahtumien aikajärjestys on Saksan yhdistymisen yhteydessä tapahtuneen kehityksen välttämätön seuraus. Tämä aikajärjestys ei ole sidoksissa niiden säännösten rakenteeseen, joiden perusteella eläke lasketaan. Jotta näitä säännöksiä voitaisiin arvioida asianmukaisesti, on perusteltua kysyä, miten eläke olisi laskettu, jos kantajalle olisi jo eläkkeen hakuajankohtana myönnetty kaikkia Saksassa täyttyneitä työskentelyjaksoja vastaava eläkeoikeus.

29. Vaikuttaa selvältä, ettei Belgian säännösten mukaista sotavuosia koskevaa oletamaa ole sovellettu niiden ajanjaksojen

17 — " — — jos kysymyksessä oleva etuus on:
a) joko etuus, jota tarkoitetaan liitteessä IV olevassa D osassa ja jonka määrä on riippumaton täyttyneiden vakuutus- tai asumiskausien kestosta;
tai
b) etuus, jonka määrä lasketaan täyttyneeksi katsotun riskin toteutumispäivän ja myöhemmän päivän välisen laskennallisen kauden perusteella. — — ".

18 — Mainittu edellä alaviitteessä 14.

19 — Edellä alaviitteessä 9 mainitun tuomion 25 kohta.

osalta, jotka Saksan laitos oli hyväksynyt (29.3.1943—30.4.1945). Näin ollen ensimmäistä Belgian eläkettä myönnettäessä oli yleisten eläkesääntöjen mukaan otettu huomioon vain 4/45, eikä jo laskettua eläkettä ollut edes matemaattisesti pienennetty.

30. Vaikka maksettavan eläkkeen määrittämiseksi on edelleenkin tarpeen tehdä laskelma, on varottava, ettei suhteessa pienemmän vanhuuseläke-etuuden määrän pienentyminen johdu pelkän laskusäännön soveltamisesta, sillä yhteisöjen tuomioistuin on todennut asiassa Conti seuraavaa:

"On korostettava, että kansallisia pienentämistä koskevia säännöksiä ei voida jättää asetuksessa N:o 1408/71 säädettyjen soveltamista koskevien edellytysten ja rajoitusten ulkopuolelle luokittelemalla ne laskusäännöiksi." [20]

31. Nyt tutkittavana olevassa asiassa tätä vaaraa ei ole, sillä sotavuosia koskevaa olettamaa sovelletaan ennen itse eläkkeen laskemista. Eläkkeen myöntämisen lähtökohta on, että eläkevakuutusta koskevien säännösten kannalta merkitykselliset kaudet, toisin sanoen työskentelykaudet, joiden osalta sosiaalivakuutus on ollut pakollinen, ja niihin verrattavissa olevat kaudet yksilöidään. [21] Belgian säännöksissä säädettyä sotavuosia koskevaa olettamaa sovelletaan tässä vaiheessa. Jos työntekijä ei erilaisten käytännöllisten tai hallinnollisten syiden vuoksi pysty näyttämään toteen työskennelleensä eläkevakuutusoikeudellisesti merkityksellisellä tavalla koko sota-ajan, oletetaan, että työntekijä on koko sodan ajan tehnyt eläkeoikeuden perustana olevaa työtä, jos hän on työskennellyt tietyn vähimmäisajan.

32. Tällä työntekijän etujen mukaisella järjestelyllä, jota voidaan perustella mahdollisimman täydellisen työuran määrittämisen tarpeella ja sodan aikaisilla vaikeilla olosuhteilla, ei ole merkitystä, jos on mahdollista näyttää toteen, että työntekijällä on tältä ajalta oikeus eläkkeeseen toisen kansallisen eläkejärjestelmän tai ulkomaisen eläkejärjestelmän perusteella.

33. Jos viimeksi mainittua epäilemättä työntekijän eduksi säädettyä eläkeoikeuden perustetta tarkastellaan irrallisena, se voidaan käsittää väärin, koska siitä voitaisiin päätellä, että ulkomaisen järjestelmän perusteella mahdollisesti suoritettu eläke-etuus vähennetään kansalliseen järjestel-

20 — Edellisessä alaviitteessä mainitun tuomion 24 kohta.

21 — Kyse voi olla esimerkiksi sairaus-, työkyvyttömyys- tai työttömyysajasta.

mään perustuvasta eläkeoikeudesta. Tämän tarkastelutavan nojalla ei kuitenkaan pidä luulla, että sotavuosia koskevaa olettamaa sovelletaan johdonmukaisesti siinä vaiheessa, kun eläkeoikeuksia määritetään. Käyttämällä ilmaisua "eläkeoikeuden perustana oleva työskentelyaika" Belgian lainsäätäjä katsoo, että asianmukaisina työskentelyajanjaksoina voidaan pitää vain sellaisia ajanjaksoja, jotka eläkesäännösten perusteella on tosiasiallisesti luettu työtekijän hyväksi.

34. Näin ollen sotavuosia koskevaa olettamaa on pidettävä eläkeoikeuden kannalta merkityksellisten ajanjaksojen toteennäyttämistä koskevana näyttösääntönä, jota voidaan perustella sotavuosien aikaisilla tosiasiallisilla olosuhteilla ja jota ei sovelleta silloin kun on osoitettu, että tämän ajanjakson perusteella on eläkeoikeus muun eläkejärjestelmän mukaan. Sitä seikkaa, että sotavuosia koskeva olettama on näyttösääntö, ei lähtökohtaisesti voida riitauttaa sillä, että esillä olevassa asiassa Belgian eläkettä on myöhemmin pienennetty Saksassa vallinneen tosiasiallisen ja poliittisen tilanteen vuoksi.

35. Kun otetaan huomioon edellä 26 kohdassa oleva yhteisöjen tuomioistuimen esittämä määritelmä pienentämistä koskevasta säännöksestä, on syytä todeta, että säännöksiä, jotka koskevat sotavuosia koskevaa olettamaa ja sen kumoutumista, sovelletaan jo siinä vaiheessa, jossa tutkitaan eläkeoikeuden syntymisedellytykset.

36. Tässä esitetyn näkemyksen tueksi huomautan, että asian Romano,[22] asian Di Crescenzo[23] ja Casagrande[24] ja asian Conti taustalla olleet Belgian eläkesäännökset, joita yhteisöjen tuomioistuin piti pienentämistä koskevina säännöksinä, eroavat rakenteeltaan huomattavasti nyt esillä olevassa asiassa kyseessä olevista säännöksistä. Jokaisessa edellä mainituissa kolmessa asiassa oli kyse sellaisen eläkkeen kertaluonteisesta korottamisesta, joka oli saatu toteen näytettyjen työskentelykausien nojalla — joko laskennallisten vuosien tai lisän perusteella — jotta keskeytymättömään työskentelyyn perustuvan eläke-etuuden maksaminen olisi ollut mahdollista. Nyt esillä olevassa asiassa on sitä vastoin kyse näyttösäännöstä tilanteessa, jossa näyttö tietyn ajanjakson aikana suoritetusta työnteosta on puutteellinen.

37. Eri säännösten tarkoitukset poikkeavat nekin toisistaan. Säännökset, joista edellä

22 — Mainittu edellä alaviitteessä 9.
23 — Mainittu edellä alaviitteessä 9.
24 — Mainittu edellä alaviitteessä 14.

mainituissa kolmessa asiassa oli kyse,[25] koskivat eräänlaista "korvausta", joka perustui asianomaisen henkilöön ja työhön (vähintään kahdenkymmenenviiden vuoden pituinen työskentely kaivoksessa), kun taas nyt esillä olevassa asiassa on kyse siitä, että näyttösäännön avulla vähennetään näyttövaikeuksia, jotka perustuvat osittain siihen, että sotatilanteessa on sosiaalisesti ja poliittisesti vaikea työskennellä, ja osittain siihen, että tällaista työtä on vaikea näyttää toteen. Riidanalaisia kansallisia säännöksiä ei siis edellä mainittujen kolmen asian perusteella voida pitää asetuksessa N:o 1408/71 tarkoitettuina pienentämistä koskevina säännöksinä.

38. Ei voida myöskään sanoa, että päätelmäni olisi kohtuuton. Belgian ja yhteisön lainsäätäjät eivät kumpikaan ole voineet haluta, että työntekijät, jotka on sodan aikana pakotettu pakkotyöhön missä tahansa toisessa jäsenvaltiossa, olisivat tästä syystä vanhuuseläkkeitä laskettaessa huonommassa asemassa siihen tilanteeseen verrattuna, jossa he eivät olisi olleet missään vakuutusmaksuvelvollisuuden alaisessa työssä tai eivät pystyisi näyttämään tällaista työskentelyä toteen.

39. Teoreettisesti on myönnettävissä, että eläke maksetaan toisen järjestelmän perusteella niiltä ajanjaksoilta, joiden osalta sotavuosia koskevaa olettamaa ei voida soveltaa,[26] ja että tästä seuraa, että näitä ajanjaksoja vastaava mahdollinen eläkkeenmenetys korvataan todellisuudessa toteutettavissa olevalla oikeudella.

40. Laskettaessa eläkettä yhteisön oikeuden säännösten mukaan on ensin syytä laskea autonominen eläke[27] ja sitten suhdeluvun mukainen eläke,[28] joka on murtoosa teoreettisesta määrästä,[29] ja eläke on maksettava korkeimman määrän mukaan.[30] Kokonaismäärän on kuitenkin vastattava vähintään sitä määrää, joka työntekijälle olisi maksettu, jos hän olisi kuulunut vain yhden ainoan jäsenvaltion eläkejärjestelmän alaisuuteen. Asetuksen N:o 1408/71 50 artiklan mukaan asianomaisen asuinvaltion toimivaltainen laitos voi myöntää lisän tämän kokonaismäärän saavuttamiseksi.

41. Näin ollen en näe mitään syytä kohtuussyistä asettaa kyseenalaiseksi tätä systemaattiseen pohdintaan perustuvaa ratkaisua.

25 — Edellä alaviitteessä 9 mainittu asia Romano; edellä alaviitteessä 9 mainittu asia Di Crescenzo ja Casagrande ja edellä alaviitteessä 14 mainittu asia Conti.

26 — Kyse on riidanalaisessa säännöksessä säädetystä olettaman kumoamisedellytyksestä.

27 — Asetuksen N:o 1408/71 46 artiklan 1 kohdan a alakohdan i alakohta.

28 — Asetuksen N:o 1408/71 46 artiklan 2 kohdan b alakohta.

29 — Asetuksen N:o 1408/71 46 artiklan 2 kohdan a alakohta.

30 — Asetuksen N:o 1408/71 46 artiklan 3 kohta.

C Ratkaisuehdotus

42. Edellä esitetyn perusteella ehdotan, että ennakkoratkaisukysymykseen vastataan seuraavasti:

Säännös, jossa säädetään, että 'sotavuosia koskeva olettama' (jonka mukaan oletetaan, että työntekijä on toisen maailmansodan aikana työskennellyt keskeytyksettä vakuutusmaksuja maksaen), voidaan kumota, jos on näytetty toteen, että työntekijällä on toisessa maassa täyttyneitä vakuutuskausia, joiden perusteella hänellä on oikeus saada toisen jäsenvaltion eläkejärjestelmään perustuvaa eläkettä, ei ole sellainen jäsenvaltion lainsäädännössä säädetty etuuksien pienentämistä, keskeyttämistä tai peruuttamista koskeva säännös, jota — jos se olisi tällainen säännös — ei sosiaaliturvajärjestelmien soveltamisesta yhteisön alueella liikkuviin palkattuihin työntekijöihin, itsenäisiin ammatinharjoittajiin ja heidän perheenjäseniinsä 14 päivänä kesäkuuta 1971 annetun neuvoston asetuksen (ETY) N:o 1408/71, sellaisena kuin se on muutettuna 30.4.1992 annetulla neuvoston asetuksella N:o 1248/92, 46 b artiklan 2 kohdan perusteella saada soveltaa laskettaessa eläkettä saman asetuksen 46 artiklan 1 kohdan a alakohdan i alakohdan perusteella.